

POSUDEK BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Typ posudku: posudek oponentky práce

Autorka práce: Linda Popovská

Název práce: „Vztah mezi systémem sociální politiky a mezigenerační solidaritou vůči matkám samoživitelkám v České republice“

Autorka posudku: Mgr. Eva Hejzlarová, Ph.D.

Tématem bakalářské práce je podle autorky „vztah mezi systémem sociální politiky a mezigenerační solidaritou vůči matkám samoživitelkám (MSŽ) v České republice.“ (s. 2). Práce má zvládnuté teoretické zakotvení, byť nevyužívá jeho potenciál naplno, metodická část je popsána – až na chybu týkající se kvalitativní obsahové analýzy – v zásadě dobře, věcná část by si zasloužila dopracování. Autorka nepochybně věnovala práci nemalé množství času, což je patrné na vymezení výzkumného problému (v seznamu literatury je 49 položek odborné literatury + zákony, což je obstojná hodnota). Bakalářská práce je relativně kratší (36,6 normostrany).

Bakalářská práce je strukturována následovně: Úvod, 1. Vymezení výzkumného problému, 2. Výzkumné cíle, otázky, 3. Teoretická východiska, 4. Metodický přístup, 5. Výzkumné šetření, Závěr, Summary, Použitá literatura. **Struktura** je logická, výhrady mám jen k části 4, která je kap. „Analýza dat“ předřazena kap. „O datech“, dále by bylo možné vyčíst nespécifické označení kapitol – zejména u kapitoly 5 by bylo vhodnější uvést, čeho přesně se výsledky šetření týkají. Z obsahu rovněž není patrné, co znamená zkratka MSŽ (5.3 a 5.4; zkratka se vyskytuje i v klíčových slovech) – uvádění netriviálních zkratk se v nadpisech obecně nedoporučuje.

Cíl bakalářské práce je „zjistit, jaký je vztah mezi sociální politikou a mezigenerační solidaritou vůči MSŽ v ČR a zařadit ČR do jednoho z typů familialismu“ (s. 12). Autorka dále dekomponuje tento cíl na dva podcíle: 1) vysvětlit význam systému sociální ochrany vůči MSŽ, 2) vysvětlit význam mezigenerační solidarity vůči MSŽ. V této dekompozici se nicméně ztrácí zařazení ČR do jednoho z druhů familializmu, což by se stát nemělo; znovu se objevuje až v operacionalizaci na tři výzkumné otázky: 1. V.O: Jaká opatření (sociální dávky a sociální služby) jsou MSŽ poskytována ze systému sociální ochrany? 2. V.O: V jakých oblastech rodina MSŽ pomáhá a jakou formou? 3. V.O: Do jakého typu familialismu lze Českou republiku zařadit z hlediska vztahu mezi sociální politikou a mezigenerační solidaritou? Formulace první výzkumné otázky by podle mého názoru měla zahrnovat nejen dávky a služby, ale i pravidla poskytnutí některých dávek, která na solidaritu mohou odkazovat. Formulace druhé výzkumné otázky mě popravdě zaskočila, protože jsem na základě toho, jak je formulován hlavní cíl, očekávala spíše zkoumání konceptů a předpokladů sociální politiky¹, než terénní šetření. K formulaci třetí výzkumné otázky nemám výhrady. Konstatuji tedy ne zcela jasný soulad mezi formulací cíle, podcílů a výzkumných otázek; zároveň nejde o fatální chyby.

Teoretická východiska v podobě familializmu jsou popsána dostatečně. Mezigenerační solidaritu bych jako samostatnou teorii nezařadila, v kapitole 3.2 je představena velmi stručně a spíše jako koncept. Bakalářskou práci by velmi obohatilo, kdyby se autorka pokusila familializmus a jeho vztah k mezigenerační solidaritě

¹ Na s. 23 autorka píše, že „(dávky v hmotné nouzi, příspěvky na bydlení, porodné, či příspěvek na péči nejsou zohledněny.“ Pokud je ale tématem mezigenerační solidarita, tak režim hmotné nouze nelze opomenout, protože ten se odvozuje od počtu členů domácnosti, tj. ve chvíli, kdy samoživitelka sdílí domácnost se svými rodiči, což není výjimečný model, zpravidla na něj není schopná dosáhnout. To, do jaké míry nastavený systém zohledňuje mezigenerační solidaritu a počítá s ní, by mělo být v rámci řešené práce podstatné...

více prokreslit. Konvenčně je totiž pozornost věnována pouze nukleární rodině a zajištění péče o malé děti, výše uvedený důraz by tak mohl být zajímavým teoretickým obohacením.

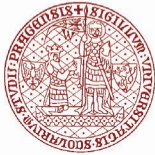
V kapitole věnované **metodologii** nejprve autorka stanovuje, že jí jde o kvalitativní přístup a následně ve dvou větách, a to bez specifikace a bez odkazů, tvrdí, že u různých zdrojů použila kvalitativní obsahovou analýzu. Přesnější by pravděpodobně bylo říci, že autorka tyto zdroje studovala. Jinak by musel být uveden přesný výčet analyzovaných zdrojů, zdůvodnění jejich výběru a ideálně také přesný postup kódování. Dále autorka píše, že jako zdroj primárních dat realizovala polostrukturované rozhovory, přičemž svou přípravu na ně a jejich realizaci detailně popisuje na 2,5 stranách. Na jedné straně hodnotím tuto pečlivost pozitivně, na druhé straně vážám nad nevyváženými proporcemi (koncept mezigenerační solidarity je popsán na jedné straně) a zároveň nejsem vždy schopná „jít s autorkou“², mj. proto, že ne všechny informace se těsně váží k autorčině výzkumnému přístupu. Autorka realizovala pět výzkumných rozhovorů, data byla analyzována za pomoci otevřeného kódování. Oceňuji část věnovanou etice výzkumu.

Část, která je věnovaná **výsledkům** autorčina výzkumného snažení by si zasloužila přestrukturovat. Jsou zde nadějná nakročení, ale nedotahují se. Stěžejní témata nenesou podobu samostatných (pod)kapitol, ale jsou v podstatě utopené v textu, není mi zřejmá linka (proč jsou témata řazena v tom pořadí, ve kterém jsou řazena), s konkurenčními analytickými modely (viz Jeřábek) se pracuje povrchně (pouze se srovná, že to vychází plus mínus stejně, případné a potenciálně zajímavé odlišnosti jsou opomenuty, u mezigenerační solidarity by bylo možné zaměřit se na případné rozdíly mezi pomocí poskytovanou sourozenci na jedné a rodiči na druhé straně, s citacemi se pracuje ledabyle (srov. s. 26 dole, kdy citace „tak nějak“ navazuje na text, ale úplně „organické“ toto spojení není), jsou vedle sebe (a graficky v podstatě neodlišitelně) řazeny citace z rozhovorů a odborné literatury atd. Odpověď na třetí výzkumnou otázku (5.5) je extrémně stručná a v podstatě zodpovězená bez viditelné analytické podpory, kterou by vytvořila autorka. Pokud by autorka text přepracovávala, poradila bych vytvořit kazuistiky respondentek, kde by byl patrnější kontext, v jakém se mezigenerační solidarita realizuje – takto jde o izolované výkřiky, které nepřinášejí o moc víc oproti laickému porozumění situaci. V kazuistikách by bylo zaznamenáno, jaké druhy (pokud vůbec nějaké) sociální podpory matky samoživitelky reálně čerpají a jak je kombinují s mezigenerační pomocí a co tato v jejich konkrétním případě obnáší.

Bakalářská práce by si zasloužila **jazykovou i formální korekturu**. Míra překlepů a neobratností je nadprůměrná³. Narazila jsem rovněž na takřka identické citované části textu, pokaždé s jiným odkazem („Nutnost obstarat v jedné osobě všechny potřeby domácnosti, nést sama tytéž náklady na bydlení, o něž se v úplných rodinách dělí dva dospělí, vyšší riziko nezaměstnanosti, horší životní úroveň, nižší životní spokojenost i slabší zdraví vytvářejí síť vzájemně provázaných znevýhodnění, z níž je obtížné se vymanit.“ – s. 4 a s. 11).

² „Ve čtvrtém kroku (předvýzkum) bylo za úkol ověřit etapy sběru dat a doladit detaily. Objevila jsem repetitivní otázky, nesrozumitelná (příliš složitá) formulace otázek a vyznačila jsem body, kde byly odpovědi příliš strohé, kde jsem se nesměla nechat odbýt jedno-větnou odpovědí a kde se vyplatí dát respondentce čas na rozmyšlenou. Pak byla osnova rozhovoru upravena, čímž byla naplněna další fáze Formulace otázek.“ (s. 18) Buď chybí informace o předvýzkumu (jak a s kým ho autorka realizovala?), anebo jde o přepis frází z metodologických učebnic.

³ „Práce ukazuje na vliv a roli sociální politiky v životě MSŽ a jak právě sociální politika usnadňuje, či stěžuje (!) pozici mezigenerační politiky.“ (s. 9); „TJ.“ (s. 14); „Z hlediska evropské unie“ (s. 14; přesnější by bylo „v kontextu“); u tabulky č. 3 bych ocenila logičtější srovnání ČR se zeměmi spadajícími do téhož typu familializmu a také srovnatelné hodnoty (ne dny, týdny a roky; rozumím, že by byly hodnoty jen přibližné, ale přesto); nedokončená věta v kap. 4.3 na s. 19; na konci kap. 4.3 je věta „Zpracování dat probíhalo kvalitativně, o čemž pojednává další odstavec.“ Žádný odstavec nicméně nenavazuje, následuje kapitola 4.4 věnovaná etice; „cykličná“ (s. 25); „meze ně“ (s. 27).

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut sociologických studií
Katedra veřejné sociální politiky

Bakalářskou práci doporučuji k obhajobě a vzhledem k výše uvedeným chybám (ale zároveň relativně dobré orientaci autorky v problematice a zajímavému tématu) navrhuji hodnocení „D“, v případě dobrého výkonu u obhajoby pak „C“.

Možná otázka k obhajobě: Jak teorie familializmu zpracovává téma ne-nukleární rodiny? Objevuje se v této teorii téma mezi- či intragenerační solidarity?

V Praze dne 6. června 2018

Mgr. Eva M. Hejzlarová, Ph.D.